

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Юрій ЯНІЦЬКИЙ

20.08.2025

План роботи школи молодого вчителя

*КЗ «Микулинецький ліцей Якушинецької сільської ради
Вінницької області»*

2025-20256навчальний рік

Мета: прискорення процесу адаптації молодих спеціалістів до навчально-виховної діяльності в школі, надання практичної допомоги малодосвідченим вчителям, формування творчого підходу до професії вчителя, формування професійних умінь і навичок, які відповідають сьогоdnішнім вимогам педагогічної науки і практики, підготовка молодих спеціалістів до засвоєння прийомів і методів педагогічного дослідження і методів перспективного педагогічного досвіду.

Основні завдання:

- поглиблення знань з теорії та методики навчання і виховання;
- сприяння оволодінню молодими вчителями основних нормативних документів;
- вивчення і використання у практиці сучасних досягнень психолого-педагогічної науки та передового педагогічного досвіду;
- розвиток ініціативи і творчості, новаторських пошуків вчителів.

Робота школи молодого вчителя буде направлена на:

*вивчення системного підходу до планування процесу вивчення теми, а також визначення ролі кожного уроку в системі завдань;

*вивчення та оволодіння елементами педагогічної техніки;

*вивчення психологічних основ уроку, які включають знання психологічних принципів організації уроку, особливостей психологічного розвитку кожного учня в класі (розумові здібності, нахили, інтереси, тип уваги, пам'яті, мислення, сприймання, характер, темперамент, волю);

*вивчення психологічних вимог щодо організації кожного елементу будь-якого виду діяльності учнів на уроці, структура якої передбачає: мету, мотив, засоби, план діяльності, реалізацію плану, контроль, корекцію, рефлексію;

*вивчення типів та структури сучасного уроку, основних принципів навчання, раціонального застосування методів навчання;

*вивчення вимог щодо оформлення шкільної документації.

Основними напрямками роботи школи молодого вчителя можна вважати:

1. Здійснення заходів з поглиблення педагогічних знань, методології навчання, вивчення директивних матеріалів, документів Міністерства освіти і науки України.

2. Вивчення теорії, практики та методики виховання, психології, етики, аналіз програмних документів з питань виховної роботи, формування у молодих учителів фахових умінь і навичок.

3. Поглиблення науково-теоретичної підготовки з предмета та методики його викладання, поповнення знань із суміжних предметів.

4. Науково-методична робота з вивчення узагальненого перспективного педагогічного досвіду, визначення шляхів його творчого використання.

5. Здійснення заходів щодо підвищення освітнього, науково-методичного та культурного рівня молодого вчителя.

6. Організація проведення семінарів, оглядів, конкурсів, екскурсій, вечорів відпочинку, спортивних змагань тощо.

Перед Школою стоять завдання:

- ☐ ознайомити молодого спеціаліста з історією розвитку освіти в області, районі, школі;
- ☐ привернути увагу слухачів до вивчення науково-педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського;
- ☐ надати допомогу у формуванні вмінь застосовувати теоретичні знання, отримані під час навчання у ВНЗ, у конкретній практичній діяльності;
- ☐ сприяти набуттю молодими вчителями практичних навичок, необхідних для практичної роботи;
- ☐ ознайомити із сучасними засобами навчання, сприяти засвоєнню методики їх використання;
- ☐ ознайомити із сучасними нетрадиційними методами і прийомами навчання, формами організації навчальної діяльності дітей на уроці, новими педагогічними технологіями;
- ☐ ознайомити молодих учителів з перспективним педагогічним досвідом;
- ☐ надати можливість обговорення новинок педагогічної літератури, творчих здобутків інших учителів;
- ☐ організувати творчу зустріч із досвідченими вчителями – носіями перспективного досвіду;
- ☐ поступово залучати молодих педагогів до науково-дослідницької, експериментальної та пошукової діяльності з питань педагогіки, психології, окремих методик викладання;
- ☐ озброїти молодих спеціалістів навичками самомоніторингу своєї навчально-виховної діяльності, моніторингу та аналізу рівня навчальних досягнень учнів, їхнього загального розвитку та вихованості.

**План роботи з молодими вчителями
в КЗ «Микулинецький ліцей»
у 2025-2026 навчальному році**

№	Зміст засідань	Відповідальні	Примітка
Засідання 1 (вересень)			
1.	Обговорення плану роботи ШМВ на навчальний рік.	Керівник ШМВ	
2.	Створення груп «наставник-молодий вчитель».	Заступник директора з НВР, керівник ШМВ, вчителі-наставники	
3.	Інструктаж молодих учителів «Планування роботи вчителя. Робота з навчальними програмами, пояснювальними записками до них, шкільною електронною документацією. Методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у 2024-2025 навчальному році» і запобігання перевантаження здобувачів освіти.	Заступник директора з НВР, керівник ШМВ	
4.	Поради психолога молодим вчителям щодо нормалізації реакцій травматичного стресу у здобувачів освіти, опанування практик короткої релаксації та ознайомлення з іншими техніками після травматичних подій.	Практичний психолог	
	Робота між засіданнями: - Ознайомлення молодих педагогів із системою роботи в школі: "Молоді вчителі: права і обов'язки, відповідальність за фізичне та психічне здоров'я здобувачів освіти", "Традиції у вихованні майбутніх громадян, що є патріотами своєї країни, в школі".	Заступник директора з НВР, керівник ШМВ, молоді вчителі	
Засідання 2 (листопад)			
1.	Система вимог до сучасного уроку.	Заступник директора з НВР, керівник ШМВ	
2.	Проведення ділової гри "Використання сучасних технологій з метою підвищення ефективності уроку".	Молоді вчителі, вчителі – наставники	
3.	Консультація для молодого вчителя з проблеми професійного зростання (складання індивідуального плану роботи на рік)	Вчителі-наставники	
	Робота між засіданнями: - Вибір теми самоосвіти на 2024-2025 навчальний рік. - Практична робота "Опанування навичок ведення шкільної документації" - Відвідування уроків вчителів наставників молодими вчителями.	Молоді вчителі, вчителі-наставники	
Засідання 3 (грудень)			
1.	Диференційне навчання та індивідуальний підхід до навчання з метою запобігання перевантаження здобувачів освіти.	Керівник ШМВ	
2.	Консультація: проблеми оцінювання навчальних досягнень учнів. Оцінювання в НУШ.	Заступник директора з НВР, керівник ШМВ	

3.	Ознайомлення з методичними рекомендаціями з питань самоаналізу уроку.	Керівник ШМВ	
	Робота між засіданнями: - Відвідування уроків досвідчених учителів з їх наступним обговоренням. Аналіз уроку. - Опрацювання візуальних технік для подолання здобувачами освіти реакцій на стреси війни.	Керівник ШМВ, молоді вчителі, вчителі-наставники	
Засідання 4 (лютий)			
1.	Як провести класні батьківські збори. Організація індивідуальної роботи з батьками.	Керівник ШМВ, наставники	
2.	Анкетування молодих вчителів з метою визначення труднощів, проблем в організації роботи вчителя.	Керівник ШМВ	
	Робота між засіданнями: - Інструктаж з організації та здійснення оцінювання. - Взаємовідвідування уроків, самоаналіз - Опрацювання слухових та нюхових технік для подолання здобувачами освіти реакцій на стреси війни.	Заступник директора з НВР, вчителі- наставники, молоді вчителі	
Засідання 5 (квітень)			
1.	Вивчення професійної готовності вчителів до творчої роботи	Заступник директора з НВР	
2.	Декада ШМВ «Ініціатива і творчість молодих педагогів»	Керівник ШМВ	
3.	Роль самоосвіти у підвищенні професійної майстерності учителя.	Керівник ШМВ, вчителі наставники	
	Робота між засіданнями: - Консультація «Робота над проблемою самоосвіти» - Підготовка презентаційного меседжа молодими вчителями «Мої досягнення» - Опрацювання кінетичних технік для подолання здобувачами освіти реакцій на стреси війни	Вчителі-наставники, молоді вчителі	
Засідання 6 (червень)			
1.	Результативність роботи пари «наставник-молодий вчитель». Звіт про співпрацю з молодими фахівцями	Заступник директора з НВР, вчителі-наставники	
2.	Звіти молодих спеціалістів «Мої досягнення»	Молоді вчителі	
3.	Підсумки роботи ШМВ за рік. Визначення проблем та постановка завдань на наступний навчальний рік.	Керівник ШМВ	

***“Один із секторів педагогічної творчості
і полягає в тому, щоб пробудити в учителя
інтерес до пошуку, до аналізу власної роботи.
Хто намагається розібратися в хорошому і поганому
на своїх взаєминах з вихованцями,
той уже досяг половини успіху”
В.О. Сухомлинський.***

Основні заповіді успіху молодого вчителя

1. Роби все вчасно і професійно.
2. Завжди будь люб'язним, привітним і доброзичливим.
3. Ніколи не говори зайвого. Думай про наслідки сказаного тобою.
4. Пам'ятай, що успішна робота – це професіоналізм плюс порядність.
5. дбай про своє добре ім'я – це найвища цінність сучасного вчителя.
6. Думай про інших, а не лише про себе.
7. Турбуйся про своїх колег, учнів – вони створюють твій імідж.
8. Дбай про свій зовнішній вигляд. Пам'ятай: привабливий зовнішній вигляд – запорука позитивного іміджу.
9. Говори і пиши гарною мовою. Твої мова і мовлення – ознаки інтелекту.
10. Пам'ятай, що впевненість у собі не повинна заважати скромності.

Сім золотих правил для вчителя

1. Треба любити те, що робиш. І йти вперед крок за кроком. (І. Павлов.)
2. Мотивуючи оцінки знань, намагайтеся бути діловим, зацікавленим. Вкажіть учневі, над чим йому варто попрацювати, щоб отримати вищу оцінку.
3. Інтелегентом не можна прикинутися. (Д.Ліхачов.)
4. Увічливість виховується тільки ввічливістю і нічим іншим. (В. Дžeme.)
5. «Магічна десятка»: полічіть до десяти, перш ніж дати волю своєму гніву. І він видасться вам безглуздом». (В.Дžeme.)
6. Мудрець шукає все в самому собі, нерозумна людина — в іншому. (Конфуцій.)
7. Жодна велика перемога неможлива, якщо їй не передуює мала перемога над самим собою. (Л.Леонов.)
8. Перші кроки завжди найважчі. (Р.Тагор.)

Заповіді молодого вчителя-початківця

- Заховайся в свою роботу й тоді ніщо не заважатиме тобі плідно працювати.
- Будь привітним — і будеш сміливим.
- Не будь зверхнім — і зможеш стати лідером між людьми.
- Умій вимагати і прощати.
- Вір у здібності кожного учня.
- Будь компетентним — і будеш упевненим.
- Прагни вдосконалення щомиті — і зможеш виховати особистість.
- Вір, що кожного учня можна навчити, тільки для цього потрібен час.
- Перетвори процес навчання на радість.
- Будь для учня не взірцем, а суперником, тоді він зможе перевершити тебе.

Пам'ятка вчителя-початківця

1. Приходьте до кабінету за кілька хвилин до дзвоника, щоб переконатися, чи все готове до уроку, чи добре розставлено меблі, чи чиста дошка, чи підготовлено ТЗН, наочність. Заходьте в клас останнім. Привчайте учнів, щоб вони організовано вітали Вас. Огляньте клас, особливо — недисциплінованих учнів. Намагайтеся показати учням красу й привабливість організованого початку уроку, прагніть до того, щоб на це йшло щоразу все менше й менше часу.

2. Не марнуйте час на пошуки сторінки свого предмета в класному журналі, це можна зробити на перерві. Не привчайте чергових залишати на столі вчителя записку з прізвищами відсутніх.

3. Енергійно розпочинайте урок. Не ставте запитання: «Хто не виконав домашнього завдання?» — це привчає учнів до думки, що домашнє завдання можна не виконувати. Ведіть урок так, щоб кожен учень був постійно зайнятий справою, пам'ятайте: паузи, млявість, байдикування — вороги дисципліни.

4. Захоплюйте учнів цікавим змістом матеріалу, створенням проблемних ситуацій, розумовим напруженням. Контролюйте теми уроку, допомагайте слабким повірити у свої сили. Тримайте в полі зору весь клас. Особливо стежте за тими, в кого увага нестійка. Запобігайте спробам порушити робочий порядок.

5. Частіше звертайтеся з проханнями, запитаннями до тих учнів, які намагаються займатися на уроці сторонніми справами.

6. Мотивуючи оцінки знань, намагайтеся бути діловим, зацікавленим. Вкажіть учневі, над чим йому варто попрацювати, щоб отримати вищу оцінку.

7. Наприкінці уроку дайте загальну оцінку класові та окремим учням. Нехай діти відчують задоволення від результатів своєї праці. Намагайтеся помічати позитивне в роботі недисциплінованих учнів, але не робіть цього надто часто та за незначні зусилля.

8. Закінчуйте урок одразу після дзвоника. Нагадайте про обов'язки чергового.

9. Утримайтеся від зайвих зауважень.

10. У разі недисциплінованості учнів намагайтеся обходитися без допомоги інших. Пам'ятайте: наведення дисципліни з допомогою чужого авторитету не дасть вам користі, а швидше зашкодить. За підтримкою краще зверніться до класу.

Поради досвідчених колег молодому вчителю

1. Перед уроком перевіряйте, чи на місці все потрібне, чи немає непотрібних предметів біля дошки, чи чисто в класі.
2. Раціонально використовуйте кожну хвилину уроку.
3. Не витрачайте багато часу для перевірки домашнього завдання. Використовуйте різні форми перевірки. Вводьте систему взаємоперевірки.
4. Поясніть учням мету, завдання уроку (учні 5-11 кл. можуть зробити це самостійно).
5. Коли пояснюєте новий матеріал, намагайтеся вичленити проблеми, пропонуйте учням розв'язати їх самостійно.
6. Не спішіть виправляти помилку учня, краще, якщо її виправлять однокласники.
7. Намагайтеся організувати самостійну роботу учнів на уроці — пропонуйте учням більше писати, розв'язувати прикладів.
8. На уроці кожен учень має бути на виду, до кожного шукайте індивідуальний підхід.
9. Під час використання технічних засобів навчання, комп'ютерної техніки, наочності не марнуйте часу, намагайтеся використовувати засоби навчання ефективно.
10. Під час самостійної роботи, усних відповідей не квапте учнів.
11. Використовуйте всі наявні можливості для реалізації принципів розвивального навчання.
12. Звертайте увагу на виховні аспекти уроку: працездатність, бережливість, здібність.
13. Домашнє завдання потрібно давати з поясненням, до дзвоника. Не затримуйте учнів після дзвоника. У 1-8-х класах обов'язково проводьте фізкультхвилинку в середині уроку.
14. Пам'ятайте: кожен урок не повинен бути схожим на попередній.

Система роботи вчителя

1. Дотримання вчителем правил трудового розпорядку.
2. Виконання навчальних програм.
3. Якість уроків.
4. Навчальна, розвивальна і виховна роль.
5. Види і форми контролю якості знань та успішності учнів.
6. Способи навчання самостійного здобування знань.
7. Виховання інтересу до предмета, елементи зацікавлення, система стимулювання й заохочення.
8. Індивідуальна робота з сильними і слабкими учнями.
9. Робота із запобігання невстиганням.
10. Система письмових практичних робіт.
11. Питома вага і система творчих робіт.
12. Рівень навчальних досягнень учнів. Письмові й лабораторні роботи. Уміння практично застосовувати знання.

13. Розвиток усного мовлення.
14. Виховна функція вчителя.
15. Позакласна робота з предмета.
16. Ведення журналів.
17. Виконання єдиних вимог до учнів.
18. Техніка безпеки.
19. Піклування про здоров'я дітей.
20. Санітарно-гігієнічні умови кабінетів.
21. Робота вчителя з батьками.
22. Пропаганда педагогічних знань.
23. Самоосвітня робота вчителя.
24. Виступи на педрадах, конференціях. Методичні розробки.
25. Відвідування заходів колег.
26. Проведення відкритих заходів.
27. Педагогічний такт.
28. Професійне зростання.
29. Участь у конкурсах.
30. Виконання громадських доручень.

Основні вимоги до організації уроків

Вимоги до уроку поділяються на дидактичні, виховні, психологічні та гігієнічні.

Дидактичні вимоги до уроку

1. Чітке визначення освітньої мети уроку як вияву його освітньої функції (які знання та вміння вчитель повинен дати на цьому уроці). Освітня мета має відповідати його освітній функції.
2. Здійснення в своїй системі уроків дидактичних принципів навчання.
3. Обрання найраціональніших методів і прийомів, а також засобів для досягнення визначеної мети уроку.
4. Застосування внутрішніх і міждпредметних зв'язків.

Дидактичні вимоги до уроку

1. Постановка виховної мети уроку і відповідного завдання з виховання (всього класу або окремих учнів) у розумовому, моральному, трудовому напрямках.
2. Врахування індивідуальних особливостей учня, зокрема рівня інтелектуального розвитку, мотивації ставлення до навчання, дії стимуляційних методів.

Психологічні вимоги до уроку

1. Організація та здійснення сприймання, усвідомлення, запам'ятовування та осмислення навчальної інформації.
2. Розвиток довільної та післядовільної уваги учнів, її концентрація на найскладніших і найвідповідальніших заняттях (поняттях, правилах, законах).

3. Застосування мнемонічних прийомів (механічного і смислового) запам'ятовування занять, тренування вмінь на уроці, а також під час виконання домашніх завдань.

4. Розумове виховання та самовиховання особистості в процесі навчання.

Гігієнічні вимоги до уроку

1. Забезпечення чергування методів і прийомів під час уроку, з тим щоб не допускати втоми, розумового перевантаження, особливо у викладанні класної, складної для сприймання теми.

2. Дотримання режиму гігієни, аерації повітря в класі.

3. Стеження за станом здоров'я учнів.

4. Явка вчителя в абсолютно здоровому стані.

Уміння заходити до класу

1. Завчасно з'ясуйте, в якому кабінеті відповідно до розкладу ви маєте проводити заняття, особливо коли це пов'язано із замінами уроків.

2. У кожному класі доберіть собі помічників, які б під вашим керівництвом готували до уроків необхідне навчальне приладдя (своєчасно заносити демонстраційні матеріали, прилади тощо).

3. Під час перерви відберіть усі матеріали, потрібні вам для конкретного уроку, компактно складіть їх.

4. Оглянувши себе перед дзеркалом, після першого дзвоника на урок виходьте з учительської й прямуйте до класу.

5. Почекайте другого дзвоника, дайте змогу всім учням зайти до класної кімнати.

6. Журнал, зошит, підручник тримайте в лівій руці, а правою відчиняйте двері. Ви маєте з'явитися в отворі дверей на повний зріст. Не обертаючись, правою рукою за собою спиною зачиняйте двері.

7. На вашому обличчі має бути вираз задоволення й ледь помітна усмішка: ви раді зустрічі з вихованцями.

8. Упевненим кроком ідіть до робочого стола, протягом двох-трьох секунд уважно огляньте клас, щоб охопити поглядом усіх учнів і психологічно налаштувати їх на навчальну діяльність.

9. Зайшовши до класу, не забудьте привітатися.

«Портфоліо» постійно поповнюється необхідними матеріалами. Згодом це буде «центром самоосвіти» вчителя.

Значну роль відводимо роботі в школі молодого вчителя, напрямами діяльності якої є:

1. Планування роботи вчителя, організація робочого часу.

2. Культура спілкування вчителя з класом, учнями, батьками.

3. Поглиблення психолого-педагогічних знань, методології навчання.

4. Вивчення директивних документів, нормативних та інструктивно-методичних матеріалів Міністерства освіти і науки України.

5. Вимоги до календарно-тематичного планування.
6. Вимоги до ведення класних журналів.
7. Сучасні підходи до виховного процесу, до формування всебічно розвиненої особистості на основі традицій національного виховання та особистіснозорієнтованої концепції освіти.

Основні функції учителя наставника:

- професійно-освітні (наставник надає допомогу молодому вчителю в удосконаленні його професійних умінь, підвищенні рівня загальнонаукової та методичної підготовки, у формуванні педагогічної спостережливості й уяви, педагогічного такту);
- виховна (наставник активно виливає на формування ціннісних орієнтацій, залучення до системи самоосвітньої роботи);
- функція виливу авторитету наставника (грунтовно вивчивши здібності молодого вчителя, його нахили, інтереси, ставлення до колективу тощо, наставник повинен намагатися стати авторитетом для нього, стимулом для його самовиховання, більш швидкого включення до колективу);
- самоосвітня (наставник вчиться сам для того, щоб допомогти молодому вчителю бути в курсі новітніх досягнень у галузі психологічної і педагогічної науки, викладання, методики спеціальних дисциплін).

Педагогічне шефство передбачає також виховання в учительській молоді високих моральних якостей, розвиток творчості й самостійності. У процесі спілкування з досвідченим колегою педагог-початківець не тільки переймає досвід, зразки, прийоми праці, а й виробляє власний стиль діяльності.

Особливу увагу наставники приділяють запобіганню негативним проявам поведінки молодого вчителя: зарозумілості, вередливості, зверхньому ставленню до колег, учнів, батьків, безвідповідальності щодо виконання повсякденних обов'язків. І в той же час підтримують ініціативу, творчий пошук.

Основні методи роботи, які використовують наставники в школах:

1. Бесіда з молодими спеціалістами за конкретними розділами педагогіки з питань наукового змісту предмета, методики викладання.
2. Обмін думками щодо змісту нових здобутків психолого- педагогічної науки, педагогічної практики.
3. Спільне моделювання системи уроків з теми або окремого уроку, виховного заходу.
4. Випереджувальне проведення уроків для молодого колеги.
5. Консультування молодого вчителя щодо організації навчально-виховного процесу.
6. Спільна підготовка з питань добору дидактичного матеріалу.
7. Відвідування уроків, позакласних занять із подальшим детальним їх аналізом тощо.

Спостереження, опитування вчителів, вивчення досвіду молодих спеціалістів дозволяють зробити висновок, що в учителів-початківців **більшість труднощів** носить емоційно-комунікативний характер, серед яких можна виділити такі:

1. Адаптація до педагогічної діяльності.
2. Проблема першого знайомства з класом.
3. Вивчення колективу класу (в умовах незнання методів виховання чи невміння їх застосовувати).
- Організація контакту з класом.
5. Вибір правильного тону і стилю взаємостосунків.
6. Управління своєю поведінкою у школі в різних ситуаціях.
7. Уміння звертатися до дітей у ході педагогічної діяльності.
8. Майстерне володіння словом.
9. Професійно-лексична підготовка.
10. Органічне поєднання дій та спілкування з дітьми.
11. Уміння спілкуватися в різноманітних ситуаціях (на перерві, під час роботи гуртків, проведення батьківських зборів тощо).
12. Уміння діяти оперативно, гнучко.
13. Уміння орієнтуватися в психологічній атмосфері, настроях дітей.

Пам'ятка для наставника

1. Разом зі стажистом глибоко проаналізуйте навчальні програми та пояснювальні записки до них.
2. Надайте допомогу стажисту у складанні календарно-тематичного плану, звернувши особливу увагу на підбір матеріалу для систематичного повторення, практичних і лабораторних робіт, екскурсій.
3. Надавайте допомогу у підготовці до уроків (особливо перших), першої зустрічі з учнями. Найбільш складні теми розробляйте разом зі стажистом. У своєму класі намагайтеся вивчати складний матеріал з випередженням на 2 – 3 уроки, щоб дати стажисту можливість навчитися методики розкриття найбільш складних тем.
4. Озбройте стажиста методикою здійснення тематичного обліку знань, проведення залікових уроків.
5. Разом підбирайте і готуйте дидактичний матеріал, наочні посібники, тексти задач, вправ, контрольних, самостійних, залікових робіт.
6. Відвідуйте уроки стажиста з наступним детальним аналізом, запрошуйте його на свої уроки, разом їх обговорюйте.
7. Надавайте допомогу у виборі методичної літератури та організації самоосвітньої роботи.
8. Діліться досвідом, доброзичливо показуючи зразки роботи.
9. Надавайте допомогу своєчасно, з терпінням, наполегливо. Ніколи не забувайте відмічати досягнення в роботі стажиста.
10. Вчіть не копіювати, не сподіватись на готові розробки, а виявляти особистий педагогічний почерк.

11. Намагайтеся залучати стажиста до методичної роботи, поступово підводьте його до інноваційної діяльності.

12. Намагайтеся створити атмосферу творчої співпраці.

Рекомендації до роботи наставника зі стажистом

1. Складання індивідуального плану роботи стажиста з урахуванням його потреб і можливостей.

2. Взаємовідвідування уроків і позакласних заходів з їх подальшим обговоренням.

3. Спільні відвідування уроків досвідчених колег і ретельний їх аналіз.

4. Випереджувальне відвідування стажистом уроків, що проводяться наставником (якщо є така можливість).

5. Спільне зі стажистом складання календарно-тематичних планів, конспектів уроків.

6. Допомога стажисту в розробці уроків, позакласних заходів.

7. Надання стажисту рекомендацій щодо самоосвітньої роботи.

8. Ознайомлення стажиста з науково-методичною літературою.

9. Обговорення новинок педагогічної літератури, творчих здобутків інших учителів.

10. Допомога у роботі з “важкими” дітьми та їх сім’ями.

11. Залучення стажиста до методичної, громадської роботи.

Методичні рекомендації «Стажування молодого вчителя»

Шановні молоді колеги!

Ви приступаєте до самостійної трудової діяльності. І як кожна нова справа, вона відкриє для вас щось нове, непізнане, обов’язково зустрінуться проблеми, але не пасуйте перед ними.

Запам’ятайте, що будь-які життєві труднощі тільки стимулюють людину до росту, до самовдосконалення. Думаю, що вам в пригоді стануть наші поради.

Завдання, які необхідно реалізувати в процесі стажування:

- набуття практичних навичок, необхідних для педагогічної роботи по спеціальності;
- формування вміння застосовувати теоретичні знання в конкретній практичній роботі;
- набуття і вдосконалення педагогічних навичок виховної роботи з дітьми;
- вивчення передового педагогічного досвіду і подальше удосконалення різноманітних форм і методів роботи для активізації пізнавальної діяльності учнів;
- вивчення ділових якостей молодого спеціаліста з метою раціонального використання його в системі освіти.

Орієнтовний план роботи стажиста

Навчальна робота:

- вивчити принципи перспективного і поточного планування навчально-виховного процесу в школі та взяти посильну участь у плануванні роботи школи;
- планувати навчально-виховну роботу із свого предмету;
- розробляти поурочні плани та подавати їх на затвердження своєму керівнику;
- планувати позакласну роботу у відповідності з планом виховної роботи школи;
- у навчальній роботі використовувати різні методи, прийоми, форми і засоби, що активізують пізнавальну діяльність учнів;
- організовувати і проводити позакласну роботу з предмету;
- надавати індивідуальну допомогу учням із свого предмету;
- брати активну участь в організації загальношкільних заходів із свого предмету.

Методична робота:

- брати активну участь в роботі шкільних, районних методичних об'єднань;
- з допомогою керівника вибрати і розробити одну із методичних тем і написати реферат;
- ознайомитись із технічними, наочними засобами навчання школи з метою подальшого ефективного використання їх у своїй роботі;
- відвідати уроки досвідчених спеціалістів, взяти участь в їх аналізі;
- підготувати та провести не менше двох відкритих уроків (вказати тему, дату проведення);
- проводити аналіз знань учнів, використовуючи різні форми опитування та оформити їх результати згідно діючих вимог, норм оцінювання навчальних досягнень учнів;
- систематично знайомитись з педагогічною та методичною літературою і брати участь в її обговоренні.

Робота класного керівника

Стажист повинен виконувати функції класного керівника, навіть і в тому випадку, коли він не призначений на цю посаду

- вивчити склад класу (документацію, сімейний стан) та індивідуальні особливості учнів;
- скласти психолого-педагогічну характеристику класу і подати її своєму керівникові;
- організовувати дитячий колектив;
- проводити класні збори (батьківські, учнівські).

Примітка: У Реалізації змісту стажування вам допоможе картка оцінювання ефективності та результатів роботи молодого вчителя.

Анкета для стажиста.

1. Уроки кого зі своїх колег Ви відвідали?
2. Що Вам особливо сподобалося на цих уроках?
3. Скільки уроків відвідав у Вас наставник?
4. Яку допомогу Ви дістав від наставника?
5. Хто, крім наставника, допомагав Вам у підготовці до уроків?
6. Яку методичну літературу Ви використовуєте в підготовці до уроків?
7. Які труднощі Ви відчуваєте під час проведення уроків? Яку, на вашу думку, допомогу слід надавати з метою поліпшення якості роботи?
8. Яких труднощів Ви зазнаєте під час використання наявної навчально-матеріальної бази? Що, на ваш погляд, потрібно зробити для її вдосконалення?
9. Чи задовольняє Вас розклад уроків, позакласних заходів?
10. Що слід зробити для поліпшення роботи шкільних методичних об'єднань? Чи допомагають вони Вам у роботі?
11. Які загальношкільні заходи (засідання педради, методичне об'єднання, психолого-педагогічні семінари, ділові, рольові ігри, заняття школи молодого вчителя тощо) найбільше Вам запам'яталися? Чому?
12. Чи задовольняє Вас система самоосвіти, підвищення кваліфікації, яка склалася в школі?
13. Що, на Ваш погляд, слід зробити для збільшення часу на самоосвіту?
14. Що нового Ви дізналися за минулий навчальний рік під час відвідування відкритих уроків, взаємовідвідування уроків, зокрема, свого наставника?
15. Які методичні прийоми, на Вашу думку, ви вдосконалили впродовж року?
16. Яку методичну допомогу Ви бажали б дістати від шкільної адміністрації, наставника?
17. Що необхідно зробити для поліпшення індивідуальної роботи з учнями?
18. Які загальношкільні заходи для учнів Вам найбільше сподобались і були, на вашу думку, найефективнішими? Чому?

Деякі аспекти організаційно-педагогічної діяльності керівника закладу щодо сприяння успішній адаптації молодих педагогів до професійної діяльності.

Процес адаптації молодих учителів до навчальної діяльності значною мірою залежить від того, хто буде поруч із молодим учителем, стане його наставником, підтримає його, допоможе знайти правильне рішення в складних ситуаціях, повірити у власні сили.

Запропонований матеріал дасть можливість заступникам директорів шкіл творчо використати рекомендації при визначенні змісту та виборі дієвих форм методичної роботи з вчителями-початківцями.

Переступаючи поріг школи, молодий спеціаліст сподівається реалізуватися в ній як фахівець. Чи підготовлений він до роботи з учнями? Як зорієнтуватися в школі? Що робити для вдосконалення навчально-виховного процесу? Врешті-решт, у кого про що запитати?

Перша зустріч керівників школи з молодим учителем значною мірою визначає всю наступну роботу. Саме під час цієї зустрічі молодий педагог має відчуття, що його чекали в педагогічному колективі, що він потрібен школі. Завдання керівників школи - ознайомити початківця з історією школи, її традиціями, з'ясувати його плани, уявлення про майбутню роботу. Перша бесіда закладає підґрунтя для наступних професійних контактів. Вона повинна показати молодому вчителю, що він може розраховувати на доброзичливість і кваліфіковану підтримку. Варто розробити в школі спеціальний ритуал зустрічі молодих учителів. Педагогічний колектив – це друга школа молодого вчителя, школа формування його майстерності, творчої індивідуальності.

Особливу увагу слід приділити питанням організації стажування. Адже процес адаптації молодих учителів до навчальної діяльності значною мірою залежить від того, хто буде поруч із молодим учителем, стане його наставником, підтримає його, допоможе знайти правильне рішення в складних ситуаціях, повірити у власні сили. Педагогічне наставництво дає можливість управляти процесом професійного становлення молодого педагога, допомагає досвідченому вчителю працювати з молодим спеціалістом у тісному контакті, за якого передача останнім знань, умінь і навичок, їхніх професійних здібностей, набуття педагогічної майстерності є найбільш ефективними

Відповідну роботу необхідно здійснити з питань добору та навчання тих, кому доручається керівництво стажуванням молодих учителів. В області нагромаджено досвід керівництва стажуванням і наставництва молодих спеціалістів кращими учителями-методистами, старшими учителями, учителями вищої категорії. Дирекція школи повинна провести з ними співбесіди, в ході яких ознайомити зі змістом діагностичної анкети, анкетними даними особової справи молодого спеціаліста; організувати семінар-практикум, де розглянути такі питання:

- складання орієнтовного індивідуального плану вчителя-стажиста;

- зміст і форми роботи наставника зі стажистом;
- формування навичок аналізу та самоаналізу уроку;
- форми і методи впровадження досягнень психолого-педагогічної науки та перспективного педагогічного досвіду в практику діяльності молодого вчителя;
- методика складання проекту підсумкової характеристики вчителя-стажиста;
- обмін досвідом звітування тощо.

На допомогу наставникам дирекція школи має розробити низку пам'яток, виходячи з умов діяльності педагогічного колективу, педагогічної майстерності вчителів-наставників, контингенту учнів, умов функціонування навчального закладу і т. ін.

Зміст і форми роботи наставника з молодим учителем:

- складання індивідуального плану роботи молодого вчителя з урахуванням його потреб і можливостей;
- взаємовідвідування уроків і позакласних заходів з їх подальшим обговоренням;
- спільні відвідування уроків досвідчених колег і ретельний їх аналіз;
- спільне складання календарно-тематичних планів, конспектів уроків;
- допомога молодому вчителю у розробці уроків, позакласних заходів;
- надання молодому вчителю рекомендацій щодо самоосвіти;
- ознайомлення молодого вчителя з науково-популярною літературою;
- обговорення новинок педагогічної літератури, творчих здобутків інших вчителів;
- допомога у роботі з “важкими” дітьми та їх сім'ями;
- залучення молодих вчителів до методичної, громадської роботи.

Період стажування молодих вчителів умовно ділиться на три етапи: ознайомлювальний, основний, заключний.

Ознайомлювальний етап стажування охоплює період від середини серпня до кількох навчальних тижнів. У процесі взаємного знайомства стажиста з керівниками школи, колегами, учнями і батьками перед ним ставляться цілі й завдання майбутньої діяльності, складається індивідуальний план стажування – головний документ, навколо якого будується спільна праця стажиста і наставника.

Другий етап – період із середини жовтня до травня. Він має на меті зміцнити активну соціально-професійну позицію стажиста через розвиток його творчої самостійності; посилити навчальну функцію стажиста.

Наставництво передбачає не лише навчання молодих педагогів, а й забезпечує їхню професійну адаптацію, формує в них прагнення підвищувати науково-теоретичний рівень і професійну майстерність.

На цьому етапі перед молодими спеціалістами стоять завдання:

- оволодіти практичними навичками, необхідними для педагогічної діяльності;

- сформувати вміння застосовувати теоретичні знання, набуті під час навчання у ВНЗ, у конкретній практичній діяльності;
- вивчити перспективний педагогічний досвід з викладання свого предмета, засвоїти різноманітні методи навчання;
- набути та вдосконалити педагогічні навички виховної роботи з дітьми.

В цей період великого значення має знання наставниками можливостей, сильних і слабких сторін діяльності вчителя-початківця, а також умінь аналізувати хід і результати діяльності, формувати на основі аналізу конкретні завдання, рекомендації та поради молодим вчителям.

Наставники повинні вести спостереження і систематично аналізувати ріст педагогічної майстерності своїх підлеглих, вносити необхідні корективи у свою роботу.

Особливу роль у навчанні фахівця відіграють відкриті уроки та позакласні заходи наставника. Обговорення відвіданих уроків і позакласних заходів – серйозна школа професійного зростання молодого педагога.

Заключний етап стажування – травень і початок червня. Він передбачає підбиття підсумків роботи стажиста. Це короткий, але дуже важливий етап у житті школи та молодого спеціаліста. Він дозволяє не тільки виявити рівень підготовки стажиста, а й намітити перспективи подальшого росту його професійної майстерності

Індивідуальне наставництво розглядається як важливий напрям роботи досвідчених учителів в удосконаленні педагогічної майстерності молодих педагогів.

Набуває поширення в області й така форма керівництва роботою молодих педагогів, як участь їх у роботі педагогічної майстерні або майстер-класу.

Навчання в майстер-класі ґрунтується на передачі вчителем особистого досвіду. Учитель, який веде заняття в майстер-класі, повинен вміти не тільки узагальнювати особистий педагогічний досвід, а й володіти методикою передачі його іншим. Учитель розробляє тематику занять, використовуючи такі форми організації навчання, як відкриті уроки, лекції, семінари, практичні заняття з проектуванням педагогічної діяльності, індивідуальні та групові консультації, уроки-панорами, моделювання тощо.

Робота з молодим спеціалістом має бути систематичною та спрямованою на забезпечення вдосконалення всіх компонентів готовності вчителя до навчально-виховної діяльності, в результаті чого зростає її рівень та ефективність.

Сучасному молодому вчителю потрібна конкретна допомога в підвищенні його психологічної культури та педагогічного мислення. Вміння психологічно обґрунтувати зміст навчальних програм з кожного предмета, практичне оволодіння знаннями психологічних механізмів навчальної роботи, методикою психолого-педагогічних спостережень за процесом розвитку особистості учнів, діагностико-прогностична діяльність значною мірою залежать від сформованості в учителя психологічної готовності до навчально-виховної роботи.

Роботу з молодими вчителями необхідно організувати так, щоб навчити його (за визначенням Б. Тевліна):

☐ проектувати, конструювати навчальний матеріал, моделювати педагогічний процес, спрямовувати навчальну діяльність учнів на основі психологічних уявлень;

☐ перетворювати наукову інформацію у навчальний матеріал, доступний розумінню учнів, пробуджувати інтерес до навчального предмета, розвивати творчу активність школярів;

☐ спостерігати, сприймати психологічний стан дітей, визначати особливості стосунків у дитячому колективі, здійснювати моніторинг;

☐ здійснювати емоціонально-вольовий вплив на дітей, виявляючи організованість, цілеспрямованість, стійкість, самостійність, ініціативність;

☐ ставити завдання, інструктувати дітей, координувати їхню діяльність, співробітничати у навчальному процесі;

☐ регулювати взаємини з дітьми, їхніми батьками, колегами, керівниками;

☐ зовнішньо виражати емоції (мімікою, жестами, тоном), мати лінгвістичні здібності, які полягають у правильній артикуляції, дикції, багатстві усної мови;

☐ засвоювати і поповнювати знання, аналізувати, узагальнювати, порівнювати, визначати головне, логічно мислити, використовувати дедуктивні та індуктивні методи мислення;

☐ вивчати особливості учнів, окремих груп, колективів, фактори впливу на хід навчально-виховного процесу;

☐ брати участь у експериментальній, творчій роботі, аналізувати результати, ступінь ефективності.

Результативною формою роботи з молодими спеціалістами є школа молодого вчителя.

Однією з необхідних умов успішного професійного зростання молодого вчителя є цілеспрямована й систематична самоосвіта.

“Удосконалення педагогічної майстерності - це передусім самоосвіта, особисті ваші зусилля, спрямовані на підвищення власної культури праці і в першу чергу культури мислення. Без індивідуальної думки, без допитливого погляду на власну працю неможлива ніяка методична робота”, стверджував В.О. Сухомлинський у своїй праці “Сто порад учителям” (К.: Радянська школа, 1988. - С.137).

Якщо учитель після вузу не поповнюватиме своїх знань, він неминуче втратить фахову майстерність і авторитет в очах своїх учнів. Давно минули ті часи, коли вчитель був для учня чи не єдиним джерелом інформації, незаперечним авторитетом. Сьогодні арсенал джерел інформації значно збільшився. Учителю необхідно не тільки глибоко володіти знаннями, але й уміти їх передати своїм учням.

Іншою важливою професійною якістю особистості вчителя є його методична вправність, під якою треба розуміти постійний творчий пошук, безперервне удосконалення своїх знань і майстерності. Діяльність учителя відбувається в умовах, які змінюються, тому йому постійно доводиться шукати нові, більш ефективні форми й методи навчання і виховання, систематично працювати над удосконаленням педагогічної майстерності.

Наслідуючи В.О. Сухомлинського, необхідно прагнути того, щоб через три – п'ять років після закінчення вузу молодий спеціаліст знав удесятеро більше, ніж на початку своєї педагогічної діяльності, щоб йому не загрожувало “духовне закостеніння”, а учням – “нудне зубріння”.

Вдумливий, творчо працюючий учитель повинен здійснювати самоаналіз своїх уроків і позакласних заходів за день, тиждень, семестр, навчальний рік, що дає змогу виявити як недоліки своєї роботи, так і внутрішні резерви.

Василь Олександрович говорив: “Чим більше ви вивчаєте й спостерігаєте досвід своїх старших колег, тим необхідніші вам самоспостереження, самоаналіз, самовдосконалення, самовиховання. На основі самоспостереження, самоаналізу у вас народжуватимуться власні педагогічні ідеї” (“Сто порад учителю. – К.: Радянська школа, 1988. – С.137).

Організаційним центром методичної роботи з молодими педагогами є шкільний методичний кабінет. Обладнуючи його, особливу увагу необхідно звернути на те, щоб всі наявні матеріали були розміщені зручно, естетично оформлені, мали чітку систематизацію. У методичному кабінеті на допомогу молодим вчителям у їхній самоосвітній діяльності формується банк матеріалів: списки рекомендованої для самостійного опрацювання літератури, різні варіанти планів із самоосвітньої роботи, тексти доповідей, зразки рефератів за наслідками самоосвітньої роботи, зразки конспектів, тез, планів науково-методичних джерел, новинки психолого-педагогічних джерел, підшивки педагогічних газет, журналів.

У методичному кабінеті слід розмістити матеріали науково-практичних конференцій, шкільної педагогічної “скарбниці”, в якій зібрати методичні розробки досвідчених учителів школи, що мають звання “вчитель-методист” та “старший вчитель”; методичну літературу, матеріали досвіду учителів-новаторів України.

У внутрішньошкільній методичній роботі з молодими вчителями вагому роль відіграє огляд психолого-педагогічної та науково-методичної літератури. Ця форма роботи дає змогу оперативно, систематично, в лаконічній формі доводити до молодих педагогів важливу інформацію.

Робота з молодими спеціалістами спрямована на стимулювання сумлінної результативної роботи, інтересу до творчості. Їх запрошують на уроки до колег, залучають до аналізу власної роботи, заохочуючи свободу висловлювань, вільний обмін думками. Це сприяє прагненню до самовдосконалення. Педагоги беруть участь у різних конкурсах, фестивалях, науково-практичних конференціях спочатку як слухачі, а потім – як активні учасники.

Суттєвим елементом в організації методичної роботи з молодими спеціалістами визнане групове та індивідуальне консультування, основним завданням якого є надання допомоги у самостійному вивченні певного складного для них питання. За своїм змістом вони можуть бути теоретичними або практичними, перевага надається індивідуальному консультуванню.

Значну увагу необхідно приділяти питанням педагогічної етики та розвитку педагогічної техніки. Молоді вчителі, які не мають досвіду роботи з дітьми, дуже

прямолінійні, легко збуджуються, підвищують на дітей голос. Діти відповідають неповагою, виникає емоційний бар'єр, який заважає нормальній роботі. За будь-яких обставин учитель не повинен виходити з рівноваги, втрачати “педагогічне обличчя”.

Професійному становленню молодого вчителя сприяє добре налагоджена система внутрішньшкільного контролю за його роботою, при цьому перевагу слід надавати оглядовому та запобіжному контролю. Оглядовий контроль, необхідний для загального ознайомлення із професійним рівнем роботи молодого вчителя, слід проводити після 2-3 тижнів його роботи в школі шляхом відвідування 3-4 уроків з однієї теми. Це дає можливість оцінити рівень майстерності педагога, ефективність організації навчально-виховного процесу. Мета запобіжного контролю, який доцільно проводити у жовтні, – визначити можливі помилки у подальшій роботі вчителя і намагатися запобігти їм.

У квітні рекомендується перевірити, як молодий учитель працює над усуненням недоліків, реалізацією пропозицій, рекомендацій, висловлених у ході здійснення оглядового та запобіжного контролю.

Мета контролю – підтримати молодого вчителя на перших етапах його роботи. Позитивне такого підходу до оцінювання полягає в тому, що у молодого вчителя формується впевненість у собі, своїх можливостях досягти успіху.

Але який би вид контролю не використовувався, основою є доброзичливе ставлення до вчителя, закріплення успіхів, позитивних наслідків у роботі, а головне – педагогічно грамотний аналіз та рекомендації, які допомагають вчителеві повірити у себе і стимулюють його до підвищення рівня педагогічної майстерності.

Свою місію керівника школи слід вбачати в тому, щоб, як радив В.О.Сухомлинський, “зробити кожного вчителя вдумливим, допитливим дослідником”, озброїти методом самоаналізу, допомогти не лише якому-скоріше досягнути професії вчителя, а й створити індивідуальну творчу лабораторію, забезпечити сприятливі умови для творчої самореалізації.